PITANJA I ODGOVORI

IZGUBITI OD KOGA ILI IZGUBITI S KIM

Pita nas jedan čitalac, da li je pravilno reći, da je Gligorić izgubio od Unzickera, kako u posljednje vrijeme pišu neke novine, ili je bolje reći, da je izgubio s Unzickerom, kako se većinom govori i piše.

Kao što svi šahisti znaju, izraz *izgubiti s kime* zapravo je skraćen šahovski izraz umjesto duljega *izgubiti igru (igrajući) s kime*. Izraz *izgubiti od koga* nije potvrđen ni kod starijih ni kod novijih dobrih pisaca, a razvio se nepotrebno i nepravilno zbog shvaćanja, da bi tko mogao pomisliti, da su i jedan i drugi, koji se spominju, izgubili partiju (igru) možda s nekim trećim. Slično je i sa skraćenim izrazom *dobiti s kime* umjesto potpunoga *dobiti igru (igrajući) s kime*, na pr. *Rabar je dobio s Barczom*. Kao što bi u prvom slučaju bilo pogrešno, ako bi tko shvatio, da su i Gligorić i Unzicker izgubili partiju, tako bi u ovom drugom slučaju također bilo pogrešno shvaćanje, da su i Rabar i Barcza dobili partiju.

Prema tome vijest naših novinara sa šahovskoga interzonalnoga turnira u Stockholmu, da je *Gligorić izgubio od Unzickera*, pogrešno je stilizirana, isto tako, kao što je i pogrešna stilizacija *Rabar je dobio od Barcze*. Takve pogrešne stilizacije može dati samo nešahist, kojemu nije u svijesti skraćenost šahovskoga izraza *izgubiti* ili *dobiti s kim* pa se boji pogrešnog shvaćanja.

Pravilno je dakle samo *izgubiti s kim* i *dobiti s kim*, pa tako treba i govoriti i pisati. *Lj. J.*

ČITA SE ŠENOU ILI ČITA SE ŠENOA

Uredništvo »Jezika« primilo je ovaj upit:

»Na početku g. 1952. izašla je u Zagrebu, u nakladi »Mladosti«, popularna knjižica »Kemija razbibriga«, koju sam preveo iz američkog izvornika. Primivši gotovu knjigu začudio sam se, kad sam u njoj našao izričaje, koji nisu potekli iz moga pera. Ne bih se možda na to osvrtao, da nisam kao prevodilac spomenut na istaknutom mjestu knjige, a ne bih htio odgovarati za jezik knjige, kakva je izašla iz štampe. Od preinaka moga prijevoda iznosim ovdje dvije, za koje mislim da će zanimati širu javnost.

Na str. 50. čitamo, različno od mog izratka: »Kad se tako tekućini dodalo dovoljnu količinu octa...« Toga ne bih nikada napisao i nisam zaboravio, da je protiv takvih konstrukcija pred mnogo godina pisao Mirko Divković u »Nastavnom vjesniku« (knjiga XXI., 1913). Zar su one od onda možda postale bolje? Gotovo bih mislio, da jesu, jer ih susrećemo u izobilju. Za potvrdu tome mogao bih navesti niz primjera iz novina, koje su mi baš pri ruci. Neka bude dosta ovaj jedan: »Čini se čudnim, da se prosječno iz hrvatske književnosti mnogo čita Kolara, Kumičića, Šenou, Novaka Simića i Đalskog...« (Zagrebački »Vjesnik«, br. 2379 (29) od 19. XI. 1952., str. 5.)

Druga primjedba tiče se riječi, koja se u najnovije doba često upotrebljava i ondje, gdje treba, i još više, gdje — mislim — ne treba. Na str. 18. moja se *zamršenija* molekula pretvorila u *složeniju* molekulu. A ipak se značenja riječi *zamršen* i *složen* ne poklapaju. Na primjer, rečenice, koje gramatika zove složene, mogu biti vrlo kratke i jasne i nipošto ne treba da budu zamršene, t. j. komplicirane ili čak nerazumljive. Uostalom, kad bi i bilo *zamršen* i *složen* isto, ne bi bio dovoljan razlog, da se prva riječ proskribira.

Bio bih zahvalan stručnjaku filologu, koji bi ocijenio ispravke, koje sam ovdje prikazao. *Stanko Hondl*«

Prevodilac, sveuč. prof. dr. Stanko Hondl zaista s pravom prigovara preinaci ovih dvaju mjesta. Već je u 2. broju »Jezika« napomenuto, da uz pasivni glagol ne do-

lazi objekt u akuzativu, nego se naprotiv objekt aktivne rečenice pretvara u subjekt pasivne. Aktivna rečenica *Čitaju Šenou* pretvara se u pasivnu ovako: *Čita se Šenoa.* Tako onda spomenute rečenice treba da glase: »Kad se tako tekućini dodala dovoljna količina octa... Čini se čudno, da se prosječno iz hrvatske književnosti mnogo čita Kolar, Kumičić, Šenoa, Novak Simić i Đalski...« Ovu pogrešnu konstrukciju osudio je i prof. Maretić 1924. u Jezičnom savjetniku (str. XXVII.).

Zamršen i *složen* nisu identični pojmovi i ne mogu se jedan drugim zamjenjivati. Prema tome zaista izdavači knjiga griješe, ako popravljaju tekstove onako od oka, ne oslanjajući se na gramatičke i pravopisne propise. *Lj. J.*

JE LI *POŠTO* UZROČNI ILI VREMENSKI VEZNIK

U dnevnoj štampi i u časopisima kadšto se susreću primjeri, u kojima se veznikom *pošto* ne kazuje vrijeme, nego uzrok ili razlog, zašto se nešto dogodilo ili zašto se nešto događa. U »Glasu rada« od 1. V. 1952. nalazi se na pr. i ova rečenica: »Pošto ste vi bili na godišnjem odmoru (zarez!) vama je pripadala plaća«, gdje je mjesto *pošto* trebalo da stoji *budući da* (Budući da ste bili na godišnjem odmoru, pripadala vam je plaća). Sličnih primjera ima i u »Narodnom listu« (14. IX. 1952: Pošto (mj. budući da) tako veliku svotu nije moguće osigurati u budžetu, ne će preostati drugo (zarez!) nego da se ishodi dugoročni zajam), u »Borbi« (25. IX. 1952: Pošto (mj. budući da) se radi o jednom (nepotrebno!) važnom pitanju,... mislim (zarez!) da je o ovome potrebno razviti diskusiju), u »Vjesniku« (10. XI. 1952: odbornici i odbori, čije (mj. kojih) se funkcije znatno proširuju (zarez!) pošto (mj. jer) odlučuju o svim bitnim pitanjima), i t. d. Svuda je tu, kao što se vidi, *pošto* trebalo zamijeniti uzročnim veznikom, pa bi primjeri bili i bolji i jasniji.

Veznik *pošto* ima vremensko značenje te označuje radnju, koja se dogodila prije neke druge radnje, koja je izrečena glavnom rečenicom. Tako je *pošto* upotrebljeno u »Borbi« od 21. IX. 1952: »Pošto se zaustavio na obali... g. Idn se,,, uputio (k mauzoleju)«, ili 14. IX. 1952: »Pošto je izložen slučaj malog Ivana Pirečnika, u pismu se dalje kaže...«, a tako ga upotrebljavaju i dobri hrvatski pisci, na pr. Kolar (u zbirci »Ili jesmo ili nismo«, str. 8:... pošto se na brzu ruku spremio, on je gord i nepristupačan... pošao k izlazu; str. 25: Pošto je nesigurnim glasom... zapitao stražara i od njega doznao, gdje je od prilike kuća g. Gummhaltera, on se zaputi u grad; i sl.). I Maretić (u Gram. i stil. 2, 470, i u Jez. savj., 99) upućuje na to, da u dobru jeziku *pošto* treba upotrebljavati samo u vremenskoj službi.

Do uzročne službe moglo je doći naslanjanjem na uzročno *što*, koje se čuje u primjerima »Ne volim te, što si zločest« ili »Bog nije kriv, što ljudi zlo čine«, koji je Maretić uzeo iz Karadžićevih narodnih poslovica. No Vuk Karadžić je u početku pisao i *zašto* u uzročnoj službi, te je od toga poslije odustao, pa bi tako i svi, koji danas veznik *pošto* uzimaju u uzročnoj svezi, trebali da se povedu za njim i da se vrate na bolje (i određenije, jasnije) *budući da* ili *jer*.

Josip Vončina

OSVRTI

RJEČNIK HRVATSKOGA ILI SRPSKOGA JEZIKA, 53. i 54. svezak, Zagreb 1952. (Izdanje Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti)

Prvi svezak Rječnika hrvatskoga ili srpskoga jezika, što ga na svijet izdaje Jugoslavenska akademija, štampan je u kolovozu godine 1880. Prvi obrađivač Rječnika bio je Đuro Daničić (do god. 1882.). Nakon njegove smrti nastavio je njegovo djelo M. Valjavec (do god. 1897.). Treći po redu bio je P. Budmani (do god.